

STATSMINISTERENS FOREDRAG PÅ NORSK KOMMUNEFORBUNDS LANDSMØTE
4. OKTOBER 1978

Det er sjelden at tidspunktet for et faglig landsmøte faller så nær sammen med viktigere politiske begivenheter som tilfellet er med Kommuneforbundets landsmøte i år. Det faller et par uker etter at Regjeringen fremmet den provisoriske anordning om pris- og inntektsstopp, og midt i debatten omkring dette tiltaket. I går ble Regjeringens trontale lagt fram for Stortinget, og i morgen/ statsbudsjettet ^{blir} med Regjeringens opplegg for finanspolitikken og den økonomiske politikken i 1979 lagt fram.

- 2 -

Det er mitt inntrykk at i den korte tiden som er gått etter at pris- og inntektsstoppen ble satt i verk, har vi sett at den politiske modenhet i toneangivende kretser og organisasjoner er sterk nok til å se behovet for dette tiltaket.

Det er mitt inntrykk at mannen i gata har sett at det bar galt i vei slik inflasjonsspiralen utviklet seg i de seneste årene. Selv med samordnede kombinerte oppgjør har det ikke vært mulig å stoppe den.

Jeg tror at den beste måten å karakterisere pris- og inntektsstoppen, og Regjeringens motivering for den,

er å peke på at nå var det både nødvendig - og mulig - å foreta et oppgjør med den alminnelige holdningen til inflasjonen i vårt samfunn. Vi var i fare for å komme inn i en utvikling hvor alle som har muligheter til å påvirke fastleggingen av lønninger, inntekter, og ikke minst priser, innstilte seg på at all ting ville øke og at man måtte innrette sine videre inntekter og priser på dette. Herved kom man i fare for å sette en ekstra kraft bak inflasjonen..

Hvis inflasjonen bare hadde dreid seg om nominelle størrelser av priser og inntekter, uten å berøre den reelle bakenforliggende økonomi, kunne vi kanskje ha levd med dette. Men, slik inflasjonen nå truet med å påvirke norsk økonomi, ville flere og flere arbeidsplasser i konkurranseutsatte

næringer måtte oppgis fordi vi priset oss ut av markedene. I første omgang ville nok de beskyttede hjemmenæringer kunne greid seg. Men hvor lenge?

Når vi lever i en åpen internasjonal økonomi, må vi følge de spilleregler og de konkurransevilkår som byr oss. Enten vi liker det eller ikke.

Vi stod overfor den nesten selvmotsigende situasjon hvor vi har gode bedrifter med god kvalifisert arbeidskraft, men hvor vi likevel stod i fare for å miste styringen av vår økonomi. I en slik situasjon ville det hjulpet lite med aldri så gode produksjonsbedrifter eller fulle oljebrønner.

Inflasjonen var også i ferd med å forrykke økonomiske forhold mellom de som har penger til gode og de som skylder penger. De som har gjeld tjener på en slik utvikling. Jo større gjeld jo større fortjeneste. Hvis det var den del av befolkningen med lav inntekt som hadde den store gjelden, kunne dette i hvert fall hatt en sosial fordel.

Men slik er det ikke. Store gjeldsposter er noe som hører sammen med de høyere inntekter.

Verdien av sparemidler i form av livspoliser, bankinnskudd, ble raskt forringet.

Det var på denne bakgrunn Regjeringen fant det nødvendig å legge opp den økonomiske politikk som blant ett av sine tiltak har den pris- og inntektsstopp som nå er kjent.

Vi bør allerede nå begynne å drøfte hvordan vi skal stille oss til de spørsmål og krefter som berøres av pris- og inntektsstoppen, når vi kommer fram til utgangen av 1979. Dette tidspunkt kan naturligvis ikke være signalet til å ta igjen alt det man måtte føle at man har tapt i retning av nominelle tillegg i lønninger og inntekter. Hvis vi på det tidspunkt tar ut en større inntektsøking enn det som er forenlig med en noenlunde stabil pris- og inntektsutvikling, vil vi fort være tilbake i den situasjon vi nå arbeider oss ut av.

Viktigere er det å begynne drøftingen av hvordan vi kan bruke hele vårt forhandlingsapparat og vår øvrige fastsetting av inntekter på en slik måte at vi unngår på ny å gi spillerom

for de sterke inflasjonskreftene. Vi må drøfte på hvilken måte vår lønns- og inntektsfastsetting kan skje på en slik måte at det foregår innenfor de reelle rammer som vår økonomi setter. Videre er det kanskje aller viktigst å drøfte på hvilken måte vi kan fastlegge lønninger og andre inntekter på en slik måte at vi fanger opp problemene til lavinntekts-gruppene.

Vi kan vel innrømme at våre nåværende forhandlingsordninger ikke har strukket til for å løse dette problemet. Etter hvert som den alminnelige økonomiske standard i Norge er kommet opp på et så høyt nivå som tilfellet er, må mer av oppmerksomheten under framtidige inntektsoppgjør vies de tallmessig sett mindre grupper som er blitt liggende etter.

Noen av behovene til disse grupper blir fanget opp av sosiale trygdeordninger og andre offentlige tiltak. Men vi kan neppe noen gang regne med å løse alle disse oppgavene

bare gjennom de offentlige tiltak. Vi må også ta med disse problemene som en viktig del av inntektspolitikken som organisasjonene er med på.

Vi må vel innrømme at vi ennå ikke har funnet formene for å gjennomføre større tariffoppgjør som lavtlønnsoppgjør. Lønnsstatistikken for forskjellige gruppe-lønnstakere over en rekke år taler sitt nokså klare språk om dette.

I år må vi regne med om lag 8 % øking i prisene. Til neste år ville vi fått noe liknende hvis vi ikke hadde innført pris- og inntektsstoppen. Med denne regner vi med at prisstigningen til neste år ikke blir høyere enn om lag 4 %. Hvorfor prisstigning i det hele tatt spør kanskje noen?

Svaret er at noe prisstigning vil vi innføre fra utlandet gjennom høyere importpriser. Dernest er det i utviklingen

i inneværende år av priser og inntekter bygd inn et grunnlag for en viss øking i prisnivået i 1979.

Regjeringen setter mye inn på at den belastningen som ligger i inntektsstoppen må bæres av alle. Det må framfor alt være andre enn bare lønnstakerne som yter sitt bidrag til denne stabilisering av landets økonomi. Lønnstakerne må være med, for de er den største inntektstakergruppen i landet.

Men like viktig er det at de andre gruppene er med. Dette gjelder jordbrukere og fiskere. Det gjelder videre de som ikke har sin lønn eller inntekt knyttet til tariff eller regulativ. Det gjelder også alle liberale yrker og andre som driver egen virksomhet.

Regjeringen vil sette mye inn på å skjerpe kontrollapparatet for å få det nødvendige herredømmet over utviklingen.

Dette må gjøres fordi vi kan ikke regne med å ha de store lønnstakergruppene med oss på denne politikken hvis vi ikke gjør vårt ytterste for at andre grupper underlegges den samme begrensning.

Jeg har i disse siste par ukene fått det inntrykk at den alminnelige tanken og målsettingen bak pris- og inntektsstoppen er godt forstått ut gjennom de brede lag av befolkningen. I dette ligger også en mulighet for å appellere til det nødvendige ansvar og samfunnsfølelse som må mobiliseres.

Hvis enkeltindivider eller mindre grupper bryter ut av fellesskapet i denne viktige oppgaven, er den uheldigste følgen at vi da ødelegger/og bryter opp den alminnelige brede godkjenning og medvirkning som trengs. Selv om noen kanskje kan si at for hele landets økonomi spiller det liten rolle om jeg og min nærmeste yrkeskrets legger på noen prosenter i våre inntekter eller honorarer. Nei, det er nok så, men ved det dårlige eksempel som her settes vil man øke sannsynligheten for at vi bryter ned den alminnelige respekten for ordningen som helhet.

Det er i virkeligheten en prøve på vår evne til å vise samfunnsansvar og samfunnsolidaritet som vi nå står overfor.

Detaljene i Regjeringens finanspolitikk vil tre fram av det budsjettopplegg som i morgen/^{blir} lagt fram for Stortinget. Det følger av dette at vi på flere viktige områder står midt

i en oppbyggingsfase av offentlige tjenester som det er makt-påliggende å opprettholde også i denne tiden. Dette gjelder særlig i sosialsektoren. Både når det gjelder utgiftene til alle sider ved helsestellet, og ikke minst når det gjelder utgiftene til trygdene har vi funnet det mulig å innarbeide en reell vekst også for neste år.

I sosialpolitikken er oppgaven nå etter hvert å ta vare på interessene i de spesielle grupper som av forskjellig årsaker er blitt liggende etter. Minstepensjonistene er en slik gruppe. Med det opplegg som nå er truffet for 1979 vil minstepensjonistene som den eneste større gruppe i folket også i 1979 kunne få en reell vekst i sin kjøpekraft.

Vi tror dette også er en politikk som blir godtatt og støttet av et bredt flertall i folket. Det er en god solidaritets-

tradisjon innenfor arbeiderbevegelsen i første rekke å ta vare på dem hvis behov er størst.

Med justeringer i beskatningen vil vi også legge til rette for at barnefamilier i de lavere inntektsgrupper skal kunne opprettholde sin kjøpekraft og kanskje få en viss oppgang.

Men fra de gjennomsnittlige inntekter og oppover vil det til neste år bli en viss reell nedgang i kjøpekraften, på linje med hva vi erfarer i år. Nedgangen vil bli større, jo høyere inntekten er.

Dette er ikke noe dramatisk offer. Vi må ikke miste av syne at det norske samfunnet som helhet har en av de høyeste levestandarder i verden, og at den er jevnere fordelt enn i de aller fleste andre samfunn. Det som kreves av oss til neste år er å forsvare denne standard, det er ikke tale om å ofre noen betydelig del av den. Det er bare i de høyere inntektssjikt,

hvor bæreevnen er god, at det vil bli tale om noen reell nedgang av betydning.

Jeg har ved tidligere anledninger pekt på at i det året vi står foran vil det bli vanskeligere å bevare arbeidsplassene enn i tiden vi har bak oss. Det internasjonale klimaet er blitt hardere, og det store tilbakeslaget har nå vart så lenge at problemene er blitt større.

Men, med den inntektspolitik vi har lagt opp til, og med de andre viktige sider av vår næringspolitikk, regner Regjeringen med at vi skal komme gjennom den vinteren som står foran oss og resten av 1979 uten at ledigheten blir særlig høyere enn den har vært.

Vi må imidlertid regne med at flere bedrifter må gjennom omstillinger for å finne fram til produksjon av varer som

kan selges lønnsomt i det harde konkurranseklimaet. En slik omstilling vil måtte føre med seg at flere personer enn tidligere må gå fra en jobb til en annen, fra en bedrift til en annen, og i enkelte tilfelle fra et distrikt til et annet. Samfunnsutviklingen har alltid ført med seg slike omstillinger, men omstillingen er lettere å ta i oppgangstider enn i den mer problemfylte konjunktursituasjonen vi befinner oss i nå. Men det er ikke oss som kan velge disse spillereglene, vi må handle ut fra det internasjonale økonomiske klima som omgir oss.

Mange spør om hvilken framtid som ligger foran oss etter at vi har vært gjennom perioden med pris- og inntektsstopp ut gjennom neste år. En av de få ting som ekspertene enes om i en slik framtidsvurdering er at vi ikke vil komme tilbake til perioder med lange rolige oppgangstider slik vi kjenner det

gjennom størstedelen av 1960-årene og første delen av 1970-årene. Men med en klarere erkjennelse^{av problemene} i mange av de toneangivende land i verden enn i dag, er det et rimelig grunnlag for en moderat optimisme. Allerede i dag er det tross alt en viss oppgang ute i verden. Problemet er at den ikke er sterk nok. Med en noe sterkere vekstorientert politikk i flere toneangivende land vil det være grunnlag for en oppfrisking av verdenshandelen og av det økonomiske liv tvers igjennom det internasjonale samfunnet. Noe av det viktigste vi her hjemme kanskje har lært av de årene vi nå har bak oss er å være avventende i retning av å tolke de internasjonale utviklingstendensene. Vi må unngå å basere vår politikk på ubekreftede tanker om en for optimistisk utvikling.

Men vi kan ta utgangspunkt i at vi for det første

fortsatt skal kunne opprettholde det høye nivå vår økonomi nå er kommet på.

Vår sterke realøkonomiske situasjon skulle gjøre det mulig fortsatt å holde massearbeidsløsheten utenfor våre grenser.

Både på kort og lang sikt er den viktigste oppgaven å skaffe jobber til alle. Med vår høye økonomiske standard er det tross alt ikke så påtrengende viktig å spekulere på hvor raskt vi vil fortsatt kunne øke vår inntekt ut over dagens nivå. Jeg tror riktignok at det er riktig og nødvendig å få en fortsatt vekst i den samlede inntekt, særlig fordi det er på denne måten vi best kan kanalisere ressurser til de grupper som blir liggende etter i utviklingen.

Men alt i alt er den viktigste oppgaven å trygge

arbeidsplassene, særlig å trygge dem på en slik måte at vi også bevarer en god distriktsvis fordeling av sysselsettingen i landet.

Mange av de betraktninger jeg her har gjort om inntekter, kostnader, lønninger og inntektspolitikk knytter seg til den del av vårt nærings- og arbeidsliv som står i internasjonal konkurranse, i første rekke industri og skipsfart. Mange andre virksomheter står ikke i noe slikt direkte konkurranseforhold til internasjonal økonomi. Det gjelder eksempelvis den kommunale forvaltning, og det gjelder større næringsgrupper som jordbruk, varehandel og forsikring. Men det er likevel klart at vi kan ikke ha en egen kostnads- og inntektspolitikk for skjermede næringer og en annen for de som skal hevde seg i den konkurransen som hele nasjonen

er avhengig av. Behovene for vår inntekts- og kostnadspolitik må stilles ut fra hva som er nødvendig i de konkurranseutsatte næringene. Det er her avgjørelsen står om vi greier å trygge arbeidsplassene eller ikke.

For alle oss som er i den heldige situasjon at våre arbeidsplasser ikke er direkte truet av internasjonal konkurranse, kreves det ikke mer enn at vi følger hovedlinjene i den inntektspolitikken som må fastlegges av hensyn til de utsatte næringene.

La meg til slutt bringe en hilsen fra Regjeringen til Norsk Kommuneforbunds landsmøte. Vi har med interesse fulgt referatene fra de siste dagers drøfting på dette landsmøte. Det er mitt inntrykk at den holdning og de synspunkter som preger dette landsmøte er i samsvar med gode tradisjoner i norsk fagbevegelse. Norsk fagbevegelse er en betydningsfull

faktor i oppbyggingen av vårt demokratiske samfunn. Gjennom det politiske arbeid i kommuner, fylker og i riksstyret er vi med og trykker den demokratiske utvikling i Norge. Men like viktig for den alminnelige utvikling av vårt demokratiske samfunn er den rolle som fagbevegelsen spiller i det norske samfunn. Forbund, foreninger og klubber ute på de tusen av arbeidsplasser er med og sikrer respekten for demokratiske spilleregler, samtidig som her er skapt et effektivt, sterkt og smidig verktøy til å fremme interessene til lønnstakerne, den tradisjonelt svake gruppe på arbeidsmarkedet.

Norsk Kommuneforbund utfører sin viktige del i dette

store samspillet. Jeg ønsker Forbundet lykke til med de videre drøftinger på landsmøtet, og i arbeidet etterpå i de enkelte avdelinger over hele landet.